

מתורת רבינו ראש הישיבה הגאון רבי ברוך דב דיסקין שליט"א

מתוך שיעורו השבועי בישיבת ארחות תורה • פרשת חיי שרה תשפ"ה

וצ"ב מה שפ"י דהוה תפלה או נבואה ולכא"ו לפי פשוטו היה נראה שאברהם אמר שהוא בוטח בקב"ה שישלח מלאכו.

ותאמר שנה אדוני (כ"ד. י"ח)

ע"י במשנ"ב (סי' קס"ז סק"ב) שהביא מגן אברהם בשם ספר חסידים דלשתות אדם קודם לבהמה כדכתיב ברבקה שאמרה שנה וגם גמליך אשקה, ע"י בכתב סופר (או"ח סי' ל"ב) שתמה ע"י והביא בשם החת"ס לדחות הראיה מרבקה דהדין שאסור לאכול קודם שיתן לבהמתו נאמר רק על בעל הבהמה שמוזנותיו עליו, וכאן שרבקה נתנה לו אף שזכה במים אינו מחוייב ליתן אלא כפי דעת הנותן, וע"י עוד באוה"ח שכ' דאם יש סכנה או צער הרי הוא קודם לבהמתו, וע"י מה שבאר הפוסקים לפי"ז.

ויהי כאשר כלו הגמלים לשתות ויקח האיש נזם זהב בקע משקלו ושני צמידים על ידה עשרה זהב משקלם

ויאמר בת מי את (כ"ד. כ"ב כ"ג)

איתא בחולין (דף צה:) אמר רב כל נחש שאינו כאליעזר עבד אברהם וכיונותו בן שאול אינו נחש, וכתבו תוסי' (שם) דאתיא כמ"ד דבני נח לא הוזהרו על הניחוש, אבל למ"ד בסנהדרין (דף נו:): דבן נח מוזהר על הניחוש, צ"ל דסבירא ליה שלא נתן לה את הצמידים עד שהגידה לו בת מי היא, שאין מוקדם ומאוחר בתורה.

אמנם בפירוש בכור שור עה"ת [הובא בהדר זקנים אן] פירש שנתן לה את הנזם והצמידים קודם ששאל בת מי את, בשכר שהשקתה את הגמלים, וכשידע לבן שבשכר שהשקתה גמליו נתן הצמידים רץ גם הוא לשמשו כדי להשתכר, ולכך אמר לו פניתי הבית, כלומר שטרחתי הרבה בשבילך עכ"ד.

ויש לבאר ע"פ זה הא דאליעזר שינה הסדר להלן (כ"ד. מ"ז) ואשאל אותה ואומר בת מי את, ותאמר בת בתואל בן נחור אשר ילדה לו מלכה, ואשם הנזם על אפה והצמידים על ידיה, דהיינו שקודם שאל אותה בת מי את, ורק אח"כ נתן לה את הצמידים, וע"י ברש"י שם, ולפי דברי הבכור שור י"ל דהרי ודאי נתכוין בנתינת הנזם וצמידים על תנאי שאם היא באמת בת נחור יהיה לשם קידושין, ורק אם אינה ממשפחת אברהם נתן לה רק עבור שהשקתה הגמלים, וכיון שראה אליעזר שלבן רץ לשמשו כדי שגם הוא יקבל עבור זה, לכן הדגיש אליעזר שמה שנתן לה את המתנות היה לשם קידושין, דהיינו שמשום שהיא בת בתואל וראויה לקדשה, ולבן יבין מזה שאין לו טענה שגם הוא צריך לקבל.

ואמר אל אדני אלי לא תלך האשה אחרי (כ"ד. ל"ט)

פירש רש"י אלי כתיב, בת היתה לו לאליעזר והיה מחזר למצוא עילה שיאמר לו אברהם לפנות אליו להשיא יצחק לבתו, אמר לו אברהם בני ברוך ואתה ארוור ואין ארוור מדבק בברוך ע"כ. הקשה הגר"א מנלן לחז"ל לדרוש דאליעזר רצה למצוא עילה להשיא בתו, דהא היה מוכרח להתנות כן בשביל להינקות מהשבועה, ומה שאמר אלי בלא ו' אי"ז לימוד, דאין חילוק במבטא עם ו' או בלא ו'.

ומישב דבלשון הקודש כשאומרים דבר בלשון ספק אפשר לומר בשני אופנים, בלשון "פן" ובלשון "אולי", והחילוק דלשון פן אומרים כשרוצים שלא יתממש הספק, ולשון אולי אומרים כשרוצים שכן יתממש התנאי, וממה שאליעזר אמר בלשון אולי למדו חז"ל שרצה שיתממש התנאי, ובהגהות על הגר"א הקשה על כלל זה, דהרי כתוב (כ"ז. י"ב) "אולי ימושני אבי", ושם ודאי יעקב לא רצה שאביו ימשש אותו, ותירץ דשמה יעקב שהיה איש אמת כן רצה שאביו ימוש, כיון שלא ארצה רצות את אביו, [וכ"כ במהר"א חיות בסוף מסכת מכות].

ובפרדס יוסף הביא להק' על דברי הגר"א מפרש"י לקמן בפרשת ויחי (כ – טו) על הפסוק לו ישטמנו שכ' והוא לשון אולי כמו אולי לא תלך האשה אחרי לשון שמא הוא, והוסיף שם בפרש"י דיש אולי בלשון בקשה ויש גם בלשון אם כמו אולי יש חמשים צדיקים, ומשמע דכאן הוא שמא כמו לו ישטמנו וצ"ע.

ויהיו חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים (כ"ג. א')

פירש רש"י לכך נכתב שנה בכל כלל וכלל לומר לך שכל אחד נדרש לעצמו בת ק' כבת כ' לחטא מה בת כ' לא חטאה שהרי אינה בת עונשין אף בת ק' בלא חטא ובת כ' כבת ז' ליופי ע"כ. והיינו דלדעת רש"י הדרשא דבת ק' כבת כ' לחטא, הוא מהייתור דשנה בכל כלל, והקשה הרמב"ן דבישמעאל ג"כ כתוב שנה בכל פרט, אע"פ שמתחילה היה רשע ואין זה שווה לטובה, ולכן פירש דדרשת חז"ל הוא מהא דכתיב שני חיי שרה שחזר וכלל.

ובעיקר מה שנאמר דעד כ' אין מענישין ע"י באבן שלמה שכ' דלאחר כ' מענישין למפרע על כל מה שחטא מבן י"ג, וזהו כוונת הפסוק בקהלת שמח בחור בילדותך וגו' ודע כי על הכל יביאך אלקים במשפט.

גר ותושב אנכי עמכם (כ"ג. ד')

רש"י הביא מדרש אגדה אם תרצו הריני גר, ואם לאו אהיה תושב ואטלנה מן הדין, שאמר לי הקב"ה לזרעך אתן את הארץ הזאת ע"כ. והנה א' מעשרה נסיונות שננתסה אברהם היה שאע"פ שהארץ שלו, צריך לבקש מקום לקבור את שרה, והקשו האחרונים דלעיל על הפסוק "והכנעני והפריזי אז יושב בארץ" (י"ג. ז') פירש רש"י שאברהם עדיין לא זכה בארץ, וכאן מבואר שכבר זכה.

ובשפתי חכמים מתרץ דלאחר שנולד לו זרע זכה בארץ ישראל, והפרשת דרכים (ט') יישב דאברהם זכה בגוף הקרקע, אבל בקנין פירות עדיין לא זכה, ולכך לעיל דאיירי לגבי הפירות הרי והכנעני והפריזי אז יושב בארץ, וכאן דאיירי לגבי הקבורה אמר אברהם אהיה תושב ואטלנה מן הדין, שקבורה היינו גוף קרקע, אמנם צ"ע אמאי קבורה חשובה קרקע הא חשובה גם פירות ועדיין לא זכה בפירות.

ונראה באופן אחר ע"פ דרכו, דהנה הגר"ז והמשך חכמה [וכ"ה בפירוש הרא"ש] ביארו דמה שהוצרך אברהם ליטול רשות מבני חת, אע"פ שהשדה של עפרון, היינו משום דאין אדם עושה בית הקברות בתוך שלו אלא ע"פ גדולי הדור, [אמנם צ"ע דהא אדם וחיה כבר נקברו שם, וכבר היה בית הקברות, ובחתי"ס כתב דלא ידעו שנקברו שם], ולפי זה אפשר לומר דנהי דלגבי הקבר היה צריך לקנות מעפרון, כיון דעדיין לא זכה בפירות, מ"מ לגבי לעשות שם בית הקברות לא היה צריך רשות מגדולי הדור, כיון שכל העיר שלו בקנין הגוף, [אמנם עדיין קשה דמשמע דהנסיכון היה מה שהוצרך לשלם כסף לעפרון, ולא מה שהיה צריך ליטול רשות].

וה' ברוך את אברהם בכל (כ"ד. א')

איתא בב"ב (דף טו:) ר' יהודה אומר בת היתה לו ובכל שמה, וצ"ע מדוע הוזכרה כאן, וביאר בתפארת יהונתן [להגר"א איבשיץ] ע"פ מה דאיתא בתוספתא בכורות (פ"ו ה"ג) הוא לישא ובנו לישא הוא קודם לבנו, ומסתבר דהני מילי אם עדיין לא קיים פריה ורביה, ולכן כשאברהם חיפש אשה לבנו, רומזת התורה דלעצמו אינו צריך אשה, כיון שכבר קיים פריה ורביה, בזה שיש לו בן ובת.

ובתוסי' בב"ב (דף קמא.) כתבו דלא השיא אברהם ליצחק את בתו, למ"ד שכן נח מותר באחותו, משום שהיא בת הגר, וצ"ע דהלא אליעזר אמר ללבן ובתואל שאם אין נותנים את רבקה "אפנה על ימין או על שמאל" (כ"ד. מ"ט), ופירש רש"י דעל ימין היינו בנות ישמעאל שהוא בן הגר, ומדוע לא חשש בת הגר.

ותירץ בטעמא דקרא דבכל היתה מצרית שניה ואסורה בקהל, אבל בנות ישמעאל היו מצריי שלישי שמותר לבוא בקהל.

הוא ישלח מלאכו לפניך (כ"ד. ז')

באבן עזרא כ' דהוא תפלה ולא נבואה דאם היה נבואה למה אמר ואם לא תאבה, אמנם בחזקוני כ' דיש אומרים שהוא נבואה וזהו מה שאמר (כד – כא) ותהי אשה לבן אדניך כאשר דבר ה', ובספורנו שם פ"י באמת דכאשר דבר ה' היינו בת פלוני לפלוני,

במשך חכמה ביאר, דדעת המרדכי (קידושין אות תק"ה) בשם הקדוש מראדוש דבקידושין שליח אינו עושה שליח כיון שהקידושין תלוים ברצון האשה, ורק בגרושין שליח עושה שליח כיון דמגרשה בעל כרחיה, והנה כאן אברהם היה שליח של יצחק, ואיך אברהם מינה את אליעזר לשליח, אמנם כיון שמה' יצא הדבר והוי בעל כרחו, אי"כ הוי כגט ששליח עושה שליח, וזה מה שאמרו לבן ובתואל "מה' יצא הדבר".

שמעתי ממרן רה"י הגרי"ג אדלשטיין שליט"א בשם הרב דסלר זצ"ל דאיתא בגמ' אין השכינה שורה על פחות משני אלפים ושני רבבות, וצ"ע דכאן אמר רבבה ולא רבבות, אך באמת בתרגום אונקלוס תרגם לאלפין ולרבון משמע רבבות, ועיי' בפר' בחקתי (כו - ח) שתרגם שם רבבה רבותא ומבואר להדיא דכאן הכונה לרבבות וא"ש.

דברי רבינו ראש הישיבה שליט"א

בסיום מסכת תרומות בשיעור של רבינו רה"י הגר"א גרבוז שליט"א בביהמ"ד המרכזי נחלת משה בב"ב לעי"נ מרנא בעל האבי עזרי' זצוק"ל

מוצש"ק פרשת וירא ליל היארצייט הכ"ג - אור לט"ז חשוון תשפ"ה

יומא טבא לרבנן, שזוכים לסיים מסכת תרומות שלמדו במשך שנתיים לע"נ ביארצייט מרן זצ"ל, שחוץ ממה שהשיעור לע"נ, והמג"ש מגדולי תלמידיו, גם בביהמ"ד הזה עוד זכינו שהוא היה חלק גדול ביסוד של ביהמ"ד, של הכוללים פה, של הרבנות פה, הוא היה שותף מלא.

תרומה נקראת ראשית דגנך תירושך ויצהרך, יש מעלה גדולה לראשית, התורה קוראת לזה ראשית, נקראו ראשית, אומרים כתוב על נח שהיה בהתחלה צדיק תמים ואחרי זה כתוב עליו איש האדמה, מה השתנה, שנהיה איש האדמה כי הוא נטע כרם, ותמוה וכי מי שנוטע כרם נקרא איש האדמה, המשגיח רבי יחזקאל לוינשטיין זצוק"ל היה אומר בין שזה היה הדבר הראשון שהוא עשה לכן הוא קיבל את השם של איש האדמה, הרבה נוטעים כרם אבל אחרי המבול כשהעולם נבנה מחדש אם זה הראשית נקבע השם של איש האדמה, אפשר לומר על מוצ"ש שזה הראשית, מתחילים את השבוע עם התחלה כזאת, כזה לימוד תורה בציבור של ת"ח ובעומק העיון הרי זה ראשית שקובע לכל השבוע.

ידוע מה שאומר היערות דבש על 'קודש ישראל לה' ראשית תבואתו, שישראל נקראים תרומה ראשית תבואתו, [ומרן הרב מפוניבז' היה אומר בנוסח אחר קצת], יש קדושת דמים ויש קדושת הגוף, ישראל נקראים ראשית תבואה כמו תרומה שזה קדושת הגוף ולכן כל אוכליו יאשמו שהרי במעילה יש דין שאם זה קדושת דמים אין מועל אחר מועל שאחרי שאחד מועל זה יוצא לחולין, אבל קדושת הגוף יש מועל אחר מועל וזהו קודש ישראל לה' קדושת הגוף כמו ראשית תבואתו, ולכן כל אוכליו יאשמו היינו שישראל אין יוצאים לחולין כל מי שפוגע בישראל יש מועל אחר מועל, [הרב מפוניבז' היה מביא ע"ז גם את הגמ' של זר שאוכל שזיפים של תרומה שאחרי זה אם עוד פעם אכלו את זה יש נידון אם זה נשאר בקדושתו, אבל אין צריך לזה אלא קדושת הגוף לא מתחלל].

נמצאים עכשיו ביארצייט של מרן הרב שך, ידוע שהרב שך היה נאה דורש ונאה מקיים שצריכים לדעת בכל חלקי התורה לא להסתפק במועט, רואים את ספרי האבי עזרי אפי' שבהקדמה הוא כותב שהוא משועבד לסדרי הישיבה, אבל רואים שכל סוגיא שהוא כותב שם אין שום דבר מקופיא בזרעים בקדשים בטהרות, כל דבר שהוא למד הוא למד את זה עם כל ההיקף עם כל העומק, ואת זה הוא היה דורש ג"כ מהתלמידים כולם יודעים, אני זוכר שדיברנו פעם על ענין מסוים והוא הזכיר איזה תשובה מההשמטות שבסוף ספר שאגת אריה והוא התפלא מאד שלא ידעתי מדברי השאג"א בזה ואמר שהוא מקוה שלא יקרה שוב כזה דבר שלא יודעים את ההשמטה של השאגת אריה, לימוד זה לע"נ שלומדים טהרות זרעים עם ידיעות נרחבות בש"ס ע"י הראש ישיבה שליט"א שהוא מגדולי תלמידיו וממעתיקי השמועה ומעביר את הדרך איך ללמוד, זה זכות גדולה לע"נ של מרן זצוק"ל.

בהזדמנות זו צריכים להזכיר את הגאון הגדול רבי אברהם נח גרבוז זצ"ל שזכינו שהיה פה ומסר פה כמה שיעורים, וזה היה באמת מחזה לראות את כח ההרבצת תורה שלו אנחנו חייבים לו הכרת הטוב, וגם ע"ז שהניח בן כמותו, המהרש"א אומר ברא מזכה מבואר בגמ' שאפי' אם האבא היה רחוק אבל אם יש לו בן כזה ע"כ שזה בא מהאבא, זה סימן שהאבא השריש את זה בן, הגרא"נ זצ"ל הנחיל לבנים לא רק אהבת תורה אלא גם הרבצת תורה, כידוע הוא היה מרביץ תורה בכל מקום איפה שביקשו, בין לרבים בין ליחידים בסדרי קדשים טהרות זרעים ועוד, הוא הנחיל את זה הלאה וב"ה אנחנו זוכים להנות מהפירות האלה, וכמובן שכל השיעורים שנאמרים פה זה גם לע"נ.

הקב"ה יעזור שיתחילו כעת ב"ה מסכת מעשרות בלי הפרעות, יוכלו להמשיך הלאה באותה מתכונת בעז"ה מסכת אחרי מסכת, ונזכה בעז"ה להגדיל תורה ולהאדירה.

לע"נ מרת פיוטה הדסה חנה ב"ר משה ע"ה
אמו של ידידנו הר"ר אריאל יונגר שיחי'
העומד לימין המערכת
ומסייע רבות בהוצאת תורת רבינו שליט"א
גלב"ע י"ט חשוון תשע"ח, ת.נ.צ.ב.ה.

לע"נ
מרן המשגיח
הגה"צ ר' דב ב"ר צבי יחזקאל יפה זצוק"ל
גלב"ע י"ט חשוון תשע"ח, ת.נ.צ.ב.ה.